

KLAS ÖSTMAN om

Berlin och "Bomber" Harris

Historisk litteratur rider både i Sverige och utomlands på den framgångsvåg som började för mer än ett årtionde sedan.

I Times Literary Supplement bekymrade sig en professor nyligen för att upplagesiffror och feta förskott skulle ersätta analytisk skärpa och precision som kriterier på framgång inom yrket. Skulle det bli så torde Antony Beevor komma att höra till de allra högsta hönsen. Hans Stalingrad blev härom året en stor och välförtjänt framgång både som engelskt original och i svensk översättning. Beevors nya bok, *Berlin: The Downfall 1945* (Viking/Penguin) har redan kommit i svensk översättning, bara några månader efter originalutgåvan. Här är det bestseller-tempo som gäller.

BOKEN OM BERLIN har många av de kvaliteter som gjorde föregångaren till succé. Framför allt gäller det Beevors flitiga utnyttjande av ögonvittnesskildringar från såväl vanliga soldater som civila. Det gör hans verk mycket levande, i motsats till en äldre typ av militärhistoria som behandlade anfall och reträtter främst som röda och blåa pilar på högkvarterens kartbord. Tyvärr blir Beevors framställning samtidigt ganska svåröverskådlig, vilket inte var fallet med hans verk om Stalingrad.

En anmärkningsvärd detalj är vilken framträdande roll som de frivilliga norrmännen, danskarna och svenskarna i SS-divisionen Nordland, liksom 90 man från den franska SS-divisionen Charlemagne, spelade i försvaret av Berlins regeringskvarter. Det mest förblivande intrycket av Beevors bok är dock de extremt ojämna styrkeförhållandena, med 10- eller 20-faldig rysk övervikt på de flesta områden. Faktiskt var de allierade överlägsna i både manskap och materiel från ett ganska tidigt stadium av kriget, något som väl inte riktigt ingår i den allmänna historiemedvetandet.

DEN SOM VILL FÖRSTÅ ORSAKEN till den överlägsenheten, som avgjorde krigets utgång, har inte mycket att hämta i Beevors bok, men kan istället gå till ett några år gammalt svensk arbete, Lennart Samuelsons *Röd koloss på larvfötter: Rysslands ekonomi i skuggan av 1900-talskrigen* (SNS Förlag, 1999) Samuelson förklarar bland annat hur den sovjetiska försvarsindustrins kapacitet kunde ökas så kraftigt efter

1941. En viktig del av svaret är att sovjetiska industrier under mellankrigstiden konsekvent byggdes för snabb omställning till alternativ produktion av krigsmateriel.

De på senare år hett omdebatterade brittiska och amerikanska bombningarna av tyska städer behandlas i Robin Neillands *The Bomber War: Arthur Harris and the Allied Bomber Offensive 1939–1945* (John Murray, 2001). Neillands vill framför allt försvara den brittiske flygmarskalken "Bomber" Harris mot anklagelser om folkmord och han lyckas ganska bra med det. Åtminstone så till vida att han övertygar om att tekniska och taktiska faktorer gjorde det i praktiken omöjligt att slå ut den tyska krigsindustrin och järnvägsnätet utan att samtidigt närmast förinta stora områden runt omkring. Den vidare moraldiskussionen är mer valhänt.

NEILLANDS NÖJER SIG DESSUTOM med att bara antyda ett centralt problem: hade inte armadorna av bombplan kunnat användas på ett bättre sätt, från såväl militär som humanitär synpunkt, om de istället hade satts in mot det tyska ubåtsvapnet? Det är inte omöjligt att bombkriget i själva verket förstås bäst som ett exempel på hur organisationer – i det här fallet de brittiska och amerikanska flygvapnen – skapar egna mål och sett ur ett större perspektiv agerar tämligen irrationellt.

Detta nummers recensionsavdelning domineras av engelskspråkiga historikers verk, men även i Sverige är förlag och författare ovanligt flitiga. Atlantis har i år tagit ett berömvärd initiativ genom att ge ut en faksimilutgåva av E.W. Dahlgrens stora tvåbandsverk från 1923 om Louis De Geer, 1587–1652: *Hans lif och verk*. Mindre berömvärd är att förlaget har glömt att korrekturläsa den nyskrivna inledningen, där en rad mycket fula språkfel förekommer. Lars-Olof Larssons biografi över Gustav Vasa (Prisma) och Gunnar Wetterbergs över Axel Oxenstierna (Atlantis) är kanske bättre exempel på den svenska historiens fortgående renässans. Recensioner av dem följer.

Klas Östman (klas.ostman@svensktidskrift.se) är redaktör för Svensk Tidskrift.